
Верховний
Суд

Касаційний господарський суд

Огляд правових позицій КГС ВС щодо застосування належних та ефективних способів захисту корпоративних прав

(рішення, внесені до ЄДРСР за період з 01.01.2021 по 01.06.2022)

Управління забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів

Загальні положення

- ✓ Застосування конкретного способу захисту цивільного права залежить як від змісту суб'єктивного права, за захистом якого звернулася особа, так і від характеру його порушення, невизнання або оспорення. Такі право чи інтерес мають бути захищені судом у спосіб, який є ефективним, тобто таким, що відповідає змісту відповідного права чи інтересу, характеру його порушення, невизнання або оспорення та спричиненим цими діями наслідкам.
- ✓ Обрання особою неналежного способу захисту порушеного права у судовому порядку, який не відповідає як змісту суб'єктивного права, за захистом якого звернулася особа, так і характеру його порушення, а також не призводить до поновлення порушеного права цієї особи є підставою для відмови у задоволенні позовних вимог.
- ✓ Ефективність обраного позивачем способу захисту його порушених корпоративних прав визначається з урахуванням можливості у разі задоволення позову поновити такі права

Постанови КГС ВС від 11.03.2021 у справі № 925/510/20, від 18.03.2021 у справі № 909/783/20, від 15.04.2021 у справі № 922/3284/18, від 21.04.2021 у справі № 910/7435/20, від 14.09.2021 у справі № 910/4571/21, від 16.11.2021 у справі № 924/1304/20

Визначення розміру статутного капіталу товариства та розмірів часток учасників товариства, стягнення (витребування з володіння) з відповідача частки (частини частки) у статутному капіталі ТОВ/ТДВ

- ✓ Належним способом захисту порушених прав позивача, який прагне відновити становище, що існувало до порушення його прав (зокрема відновити розмір статутного капіталу та/або розміри часток у статутному капіталі та/або склад учасників ТОВ, які існували до порушення його прав) є позов про визначення розміру статутного капіталу товариства та розмірів часток учасників товариства (підп. "д" п. 3 ч. 5 ст. 17 цього Закону). Відповідачами за таким позовом є не тільки господарське товариство, але й особи - учасники товариства, які внаслідок задоволення позову можуть бути позбавлені своїх часток у статутному капіталі або їх частин у грошовому або відсотковому виразі.

Постанови КГС ВС від 28.07.2021 у справі № 917/315/20, від 18.08.2021 у справах № 910/15221/19 та № 909/722/16, від 06.09.2021 у справі № 925/1126/19, від 28.09.2021 у справі № 902/743/18, від 03.11.2021 у справі № 903/199/20, від 16.11.2021 у справі № 924/1304/20, від 07.12.2021 у справі № 908/3564/19

Визначення розміру статутного капіталу товариства та розмірів часток учасників товариства, стягнення (витребування з володіння) з відповідача частки (частини частки) у статутному капіталі ТОВ/ТДВ

- ✓ Аналіз ч. 5 ст. 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» свідчить про те, що учасник ТОВ/ТДВ може звернутися до суду з позовом про визначення розміру статутного капіталу ТОВ/ТДВ та розмірів часток учасників у такому товаристві або ж з позовом про стягнення (витребування з володіння) з відповідача частки (частини частки) у статутному капіталі ТОВ/ТДВ, які відповідно до зазначеної норми є належними способами захисту.
- ✓ Належність та ефективність такого способу захисту порушених прав обумовлюється **балансом інтересів усіх учасників і самого товариства**. Тобто, ухвалюючи рішення про задоволення такого позову одного із учасників товариства, суди мають враховувати, що **інтереси товариства можуть не збігатися з інтересами окремих його учасників, а інтереси учасників товариства, включаючи колишніх учасників, також не збігаються**.

Постанови КГС ВС від 28.07.2021 у справі № 917/315/20, від 18.08.2021 у справах № 910/15221/19 та № 909/722/16, від 06.09.2021 у справі № 925/1126/19, від 28.09.2021 у справі № 902/743/18, від 03.11.2021 у справі № 903/199/20, від 16.11.2021 у справі № 924/1304/20, від 07.12.2021 у справі № 908/3564/19

Негаторний або віндикаційний позов

- ✓ Ні оспорення факту державної реєстрації відповідача на підставі відповідного розпорядження, ні оспорення положень його статуту, не може поновити порушені, на думку позивача, права щодо спірного майна, тому обраний позивачем у цій справі спосіб захисту майнових прав є неналежним, адже застосування судом того чи іншого способу захисту має призводити до відновлення порушеного права позивача без необхідності повторного звернення до суду. **Судовий захист повинен бути повним та відповідати принципу процесуальної економії, тобто забезпечити відсутність необхідності звернення до суду для вжиття додаткових засобів захисту.**
- ✓ Колегія суддів зазначає, що належним та ефективним способом захисту прав особи, яка вважає себе власником майна, від особи, яка це право не визнає/оспорює або у якої майно знаходиться у незаконному володінні, буде звернення до суду **з негаторним позовом про визнання права**, за результатами розгляду якого буде повністю вирішено як наявний, так і потенційний конфлікт щодо спірного майна, або **з віндикаційним позовом про витребування майна**, у кожному випадку залежно від обставин.

Постанова КГС ВС від 26.01.2022 № 907/227/19

Віндикаційний позов

- ✓ Позивачка не наводить у своїх заявах по суті справи іншого обґрунтування порушення своїх прав, ніж вибуття з її власності 8 об'єктів нерухомого майна внаслідок оскарженого нею рішення загальних зборів від 11.02.2019, отже в цілому **позов спрямований на захист права власності, а не корпоративних прав.**
- ✓ Водночас ВС не вважає, що у такому разі позивачка для захисту та поновлення своїх порушених прав повинна подавати позов про визначення розміру статутного капіталу та розміру часток учасників як визначив у своєму рішенні суд апеляційної інстанції.
- ✓ ВС неодноразово робив висновок, що у подібних спірних правовідносинах належним способом захисту є витребування власником майна із чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). ВС також звертав увагу, що у такому разі **недоцільно оскаржувати весь ланцюжок правочинів, які були укладені після вибуття майна із володіння власника.**

Постанова КГС ВС від 08.12.2021 у справі № 916/333/20

Віндикаційний позов

- ✓ Аналіз змісту та характеру заявлених ТОВ позовних вимог свідчить про те, що позивач, звертаючись до суду з позовом та визначаючи предметом спору визнання недійсними рішень загальних зборів СгТОВ, договору купівлі-продажу частки в статутному капіталі СгТОВ, статуту СгТОВ, скасування рішень державного реєстратора визнання права власності, фактично прагне відновлення становища, яке існувало до стверджуваного порушення його прав, тобто прагне відновити себе у складі учасників СгТОВ, який існував до 24.05.2017.
- ✓ ВС зазначає, що у спірних правовідносинах, які склалися між сторонами у цій справі, поновлення порушених корпоративних прав позивача у разі здійснення їх захисту в судовому порядку безпосередньо пов'язане зі здійсненням державної реєстрації змін до відомостей про склад учасників СТОВ, тобто пов'язане з відносинами у сфері державної реєстрації юридичних осіб, а тому **ефективність обраного позивачем способу захисту його порушених корпоративних прав визначається з урахуванням можливості у разі задоволення позову поновити такі права**, у цьому випадку - здійснити державну реєстрацію змін до відомостей про розміри часток у статутному капіталі та склад учасників СТОВ.
- ✓ ВС неодноразово робив висновок, що у подібних спірних правовідносинах належним способом захисту є витребування власником майна із чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). ВС також звертав увагу, що у такому разі недоцільно оскаржувати весь ланцюжок правочинів, які були укладені після вибуття майна із володіння власника.

Постанова КГС ВС від 02.02.2022 у справі № 911/803/20

Віндикаційний позов

- ✓ Як свідчать матеріали справи, скаржниця вважає себе власницею частки у розмірі 100% статутного капіталу ПП, яка вибула з її володіння через низку дій відповідачів. Ця частка на момент звернення з позовом відповідно до даних ЄДРЮОФОПГФ належала особі-1
- ✓ Відтак визнання недійсним оспорюваного договору призведе до повернення частки у розмірі 50% у власність саме особи-2, а не позивачки, що не відновить її прав, щодо порушення яких вона стверджує.
- ✓ З огляду на це, апеляційний господарський суд дійшов правильного висновку про те, що належним способом захисту є **звернення до володільця частки** (особи, щодо якої у ЄДРЮОФОПГФ містяться відомості як про власника спірної частки) **з позовом про витребування частки із чужого незаконного володіння.**

Постанова КГС ВС від 18.05.2022 у справі № 914/1191/20

Відшкодування шкоди

- ✓Порушене право акціонера внаслідок визнання неконституційними положеннями Закону, який встановлює обов'язок спрямувати частину чистого прибутку на користь держави, підлягає захисту відповідно до ч. 3 ст. 150 Конституції України, яка визначає, що матеріальна чи моральна шкода, завдана фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними, відшкодовується державою у встановленому законом порядку. Тобто, у такому разі належним способом захисту є відшкодування шкоди, а не визнання недійсним рішення загальних зборів, що приймалось відповідно до вимог закону.

Постанова КГС ВС від 13.10.2021 у справі № 910/12317/18

Визнання недійсним рішення загальних зборів юридичної особи

- ✓ Чинне законодавство прямо передбачає, що акціонер, якому відмовлено в реалізації права вимагати здійснення обов'язкового викупу товариством належних йому голосуючих акцій, вправі захищати свої безпосередні законні інтереси шляхом оскарження рішення загальних зборів.

Постанова КГС ВС від 29.11.2021 у справі №927/478/20

Визнання недійсним рішення загальних зборів юридичної особи

- ✓ Такого способу захисту як скасування та/або визнання недійсним протоколу загальних зборів суб'єкта господарювання ні цивільне, ні господарське законодавство не передбачає.
- ✓ Стаття 10 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку», який є спеціальним для спірних у цій справі правовідносин, передбачає можливість оскарження в судовому порядку саме рішення загальних зборів.

Постанова КГС ВС від 17.06.2021 у справі № 910/2478/20

Виключення учасника із союзу або будь-якої юридичної особи

- ✓ Виключення учасника зі складу союзу або будь-якої юридичної особи за судовим рішенням є втручанням у діяльність останньої, оскільки **у суду відсутні повноваження на привласнення функцій органів управління юридичної особи.**
- ✓ Відповідно до ст. 17 Закон України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань" у переліку документів, що можуть бути підставою для державної реєстрації припинення членства в асоціації (спілки) банків, **відсутнє судове рішення про виключення засновника.**
- ✓ Обраний позивачем спосіб захисту шляхом прийняття судового рішення про виключення члена асоціації (спілки) банку не передбачений законом та не є ефективним для захисту його права у спірних правовідносинах, зважаючи, що таке рішення не може бути підставою для здійснення реєстраційних дій.
- ✓ **Належним та ефективним способом захисту прав** позивача у такому разі є оскарження рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора відповідно до ст. 34 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань".

Постанова КГС ВС від 14.07.2021 у справі № 916/177/20

Спонування юридичної особи до виконання її обов'язку

- ✓ Непроведення ТОВ з 2012 року річних загальних зборів учасників та перешкодження позивачу у їх самостійному скликанні порушує корпоративні права позивача щодо участі в управлінні діяльністю ТОВ, оскільки встановлені законом вимоги про проведення річних загальних зборів учасників мають завдання забезпечити реальну можливість учасникам товариства реалізовувати свої корпоративні права, зокрема, впливати на діяльність товариства через вищий орган управління - загальні збори.
- ✓ Обраний позивачем спосіб захисту своїх прав та інтересів – **зобов'язання ТОВ в особі його директора скликати, організувати та провести загальні збори учасників ТОВ** – відповідає ст. 16 ЦКУ, ст. 20 ГКУ та передбачений чинним законодавством, яке врегульовує діяльність ТОВ.
- ✓ Визнання протиправною бездіяльності ТОВ в особі його директора щодо не скликання річних загальних зборів є неефективним способом захисту, оскільки жодним чином не поновлює правомочностей учасника ТОВ та не призводить до відновлення його порушеного права.

Постанова КГС ВС у складі палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів від 30.09.2021 у справі № 910/16496/19

Спонування юридичної особи до виконання її обов'язку

- ✓ Посилаючись на порушення своїх прав на отримання інформації, член ОСББ заявив вимоги до ОСББ про визнання недійсними рішень загальних зборів членів ОСББ про прийняття до відома загальними зборами членів відповідача звітів правління та ревізійної комісії ОСББ.
- ✓ ВС вважає, що такі вимоги не є належним способом захисту прав співвласника багатоквартирного будинку на отримання інформації про діяльність об'єднання, оскільки не призведе до захисту немайнових прав позивача.
- ✓ Захист порушених прав співвласника багатоквартирного будинку у якому створено і діє ОСББ на отримання інформації про діяльність об'єднання можливий шляхом пред'явлення позову до ОСББ про спонування в судовому порядку до виконання об'єднанням дій - надання певної інформації.

Постанова КГС ВС від 07.07.2021 у справі № 911/1053/20

Спонування юридичної особи до виконання її обов'язку

- ✓ Акціонер звернувся з позовом до ПАТ про: визнання протиправними дій ПАТ щодо відмови компанії у наданні можливості ознайомитись з документами ПАТ у приміщенні товариства; зобов'язання ПАТ надати компанії для ознайомлення у приміщенні ПАТ за його місцезнаходженням у робочий час договори з усіма та будь-якими додатками та змінами, додатковими угодами, договорами про припинення, актами виконаних робіт, рахунками та ін.; визнання протиправними дій ПАТ щодо відмови компанії у наданні копій документів щодо фінансово-господарської діяльності ПАТ; зобов'язання ПАТ надати компанії завірені підписом уповноваженої особи товариства копії договорів з усіма та будь-якими додатками та змінами, додатковими угодами, договорами про припинення, актами виконаних робіт, рахунками та ін.
- ✓ Скасовуючи судові рішення попередніх інстанцій, якими у задоволенні позовних вимог відмовлено, та направляючи справу на новий розгляд, КГС ВС, зокрема, звернув увагу на таке. Відповідно до положень ст. 15, 16 ЦКУ права акціонера на одержання інформації про діяльність товариства **підлягають захисту шляхом спонування товариства до виконання його обов'язку - надання відповідної інформації.**

Постанова КГС ВС від 30.11.2021 у справі № 908/2690/20

Зобов'язання юридичної особи вчинити дії щодо державної реєстрації змін в установчих документах

- ✓ Посилання ТОВ на те, що новий учасник мав право звернутися до господарського суду з позовом про зобов'язання товариства вчинити дії щодо державної реєстрації змін в установчих документах товариства у зв'язку зі зміною у складі учасників товариства на підставі ст.7 Закону України "Про господарські товариства", ВС відхиляє, оскільки **незвернення попереднього учасника з таким позовом не може бути підставою для обмеження прав дійсного власника частки у статутному капіталі товариства. Окрім того, такий спосіб захисту не є належним та ефективним у спірних правовідносинах**, зважаючи на положення підп."д" п.3 ч.5 ст.17 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань" у чинній редакції.

Постанова КГС ВС від 24.02.2021 у справі № 911/1149/19

Оскарження рішення про створення юридичної особи

- ✓ Рішення установчих зборів щодо створення ОСББ безпосередньо стосується відносин створення ОСББ як юридичної особи, а **вимоги позивача визнати його недійсним спрямовані на припинення ОСББ, а не на захист прав та охоронюваних законом інтересів позивача.**
- ✓ ВС неодноразово зауважував, що вимоги позивача в частині визнання недійсними рішень щодо створення ОСББ спрямовані на скасування юридичної підстави створення ОСББ, а, отже, на припинення ОСББ у спосіб, який не відповідає законодавству, а не на захист прав та охоронюваних законом інтересів.
- ✓ Інтереси окремого власника можуть не збігатися з інтересами інших співвласників багатоквартирного будинку. Тому, вирішуючи питання щодо ефективності обраного позивачкою способу захисту, **суди мають враховувати баланс інтересів усіх співвласників та самого ОСББ, уникати зайвого втручання в питання створення і діяльності ОСББ, які вирішуються виключно установчими зборами співвласників.**

Постанова ВП ВС від 29.06.2021 у справі № 916/964/19; постанови КГС ВС від 22.06.2021 у справі № 910/9672/20, від 11.08.2021 у справі № 920/1245/20, від 31.08.2021 у справі № 925/753/20, від 07.10.2021 у справі № 910/18663/19; від 07.10.2021 у справі № 909/1393/19; від 26.10.2021 у справі № 335/14210/18, від 03.11.2021 у справі № 910/15811/20, від 08.12.2021 у справі № 906/148/21

Оскарження рішення про створення юридичної особи

- ✓ Посилання власника приміщень будинку на те, що в порушення вимог закону він не був належним чином повідомлений про час та місце проведення установчих зборів щодо створення ОСББ, навіть у випадку його доведення, **може використовуватися для обґрунтування порушення його права на участь у створенні юридичної особи, а не наявності правомірного інтересу у припиненні існування цієї юридичної особи.**
- ✓ У постанові у справі № 335/14210/18 КГС ВС наголосив на тому, що зі встановлених судами обставин справи вбачається, що ОСББ здійснює свою діяльність майже 5 років, яка спрямована на утримання та використання спільного майна співвласників, забезпечення і захисту їх прав та обов'язків, а тому визнання недійсними установчих зборів ОСББ, яке фактично нівелює юридичну підставу його створення, буде здійснене без урахування принципу пропорційності – справедливої рівноваги (балансу) між інтересами усіх співвласників, які тривалий час належним чином реалізують свої права на участь в управлінні справами ОСББ та виконують свої обов'язки зі сплати внесків та інших платежів, пов'язаних з утриманням будинку, та інтересами позивача.

Постанова ВП ВС від 29.06.2021 у справі № 916/964/19; постанови КГС ВС від 22.06.2021 у справі № 910/9672/20, від 11.08.2021 у справі № 920/1245/20, від 31.08.2021 у справі № 925/753/20, від 07.10.2021 у справі № 910/18663/19; від 07.10.2021 у справі № 909/1393/19; від 26.10.2021 у справі № 335/14210/18, від 03.11.2021 у справі № 910/15811/20, від 08.12.2021 у справі № 906/148/21

Скасування державної реєстрації юридичної особи

- ✓ Ліквідація юридичної особи – це встановлена законом процедура, результатом якої є припинення діяльності юридичної особи, і першочерговою умовою ліквідації законодавство визначило саме рішення її учасників про ліквідацію. Як юридична особа ОСББ може припинити діяльність у порядку, передбаченому законом, зокрема шляхом ліквідації.
- ✓ ВП ВС у постанові у справі № 916/964/19 дійшла висновку, що позовна вимога щодо скасування державної реєстрації створеної юридичної особи (ОСББ), яка створена у відповідному порядку на захист інтересів співвласників будинку, існує та здійснює свою діяльність тривалий час, за період свого існування набувши відповідних прав і обов'язків, не призведе до поновлення прав і законних інтересів співвласника ОСББ, який звертається з таким позовом. Швидше за все такий позов **буде свідчити про втручання суду в діяльність ОСББ та порушення інтересів інших його співвласників, що є недопустимим.**

Постанова ВП ВС від 29.06.2021 у справі №916/964/19; постанови КГС ВС від 11.08.2021 у справі №920/1245/20, від 11.08.2021 у справі №922/2575/19, від 17.08.2021 у справі №925/687/20, від 26.08.2021 у справі №916/3460/19, від 31.08.2021 у справі №925/753/20, від 14.09.2021 у справі №906/973/20, від 15.09.2021 у справі №904/2944/20, від 29.09.2021 у справі №909/993/20, від 07.10.2021 у справі №910/18663/19; від 07.10.2021 у справі №909/1393/19; від 13.10.2021 у справі №908/1998/20

Скасування державної реєстрації юридичної особи

- ✓ Оскільки скасування державної реєстрації ОСББ (реєстраційного запису) за рішенням суду не може вважатися ліквідацією юридичної особи, яка відбувається в порядку, передбаченому п. 2 ч. 1 ст. 110 ЦКУ, і не призводить до припинення ОСББ з огляду на вимоги ст. 25 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань", якою визначається порядок проведення державної реєстрації та інших реєстраційних дій, позовна вимога щодо скасування державної реєстрації існуючої юридичної особи, яка створена у відповідному порядку та набула за період свого існування відповідних прав і обов'язків, **не призведе до поновлення прав і законних інтересів особи, яка звертається з таким позовом.**
- ✓ Звернення особи з позовною вимогою про скасування державної реєстрації ОСББ (реєстраційного запису) є підставою для закриття провадження у справі.

Постанова ВП ВС від 29.06.2021 у справі №916/964/19; постанови КГС ВС від 11.08.2021 у справі №920/1245/20, від 11.08.2021 у справі №922/2575/19, від 17.08.2021 у справі №925/687/20, від 26.08.2021 у справі №916/3460/19, від 31.08.2021 у справі №925/753/20, від 14.09.2021 у справі №906/973/20, від 15.09.2021 у справі №904/2944/20, від 29.09.2021 у справі №909/993/20, від 07.10.2021 у справі №910/18663/19; від 07.10.2021 у справі №909/1393/19; від 13.10.2021 у справі №908/1998/20

Скасування/відміна державної реєстрації припинення юридичної особи

- ✓ Предметом спору у справі № 910/4054/20 була вимога про скасування запису в ЄДРЮОФОПГФ про припинення юридичної особи. Дана вимога відповідно до правових позицій постанов ВП ВС від 04.09.2018 у справі № 904/5857/17, від 17.06.2020 у справі № 826/10249/18, постановою ВС від 11.08.2020 у справі № 904/1966/19 та від 18.08.2020 у справі № 910/13125/19 є належним способом захисту порушених прав та інтересів особи, і її розгляд не обмежується виключно перевіркою дій державного реєстратора, адже суду належить дослідити підстави для вчинення такого запису на предмет їх законності і його вплив на права та інтереси позивача.

Постанова КГС ВС від 26.10.2021 у справі № 910/4054/20

Скасування/відміна державної реєстрації припинення юридичної особи

- ✓ КГС ВС, вирішуючи питання про те, **за яких умов кредитор юридичної особи може звертатися з позовом про відміну державної реєстрації припинення юридичної особи** (скасування державної реєстрації припинення), зокрема, зупинився і на питанні належності обраного способу захисту та зазначив таке.
- ✓ **Наявність запису про припинення юридичної особи не виключає, що будь-який з її кредиторів може звернутися з позовною вимогою про відміну державної реєстрації припинення юридичної особи.** Процедура ліквідації юридичної особи може вважатися такою, що не була здійснено належним чином, зокрема якщо її було здійснено на підставі рішення про ліквідацію, прийнятого особами, які не мали повноважень його ухвалювати, на підставі сфальшованих документів, якщо у процедурі ліквідації не було відчужено все майно юридичної особи тощо.
- ✓ ВС підтримує висновки судів попередніх інстанцій про те, що ліквідація відповідача була проведена відповідно до чинного законодавства. **Відновлення ліквідованої юридичної особи, яка провела усі необхідні для цього заходи, пройшла перевірки уповноважених органів (зокрема ПФУ, ДПС) з мотивів "ймовірної" наявності непогашеної заборгованості перед позивачем, про яку останній через власну бездіяльність вчасно не заявив, є необґрунтованим та покладе надмірний тягар на ТОВ та її учасника.**

Постанова КГС ВС від 08.12.2021 у справі № 914/2450/20

Скасування у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно запису про право власності

- ✓ Щодо позовної вимоги про скасування у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно запису про право власності, судом апеляційної інстанції правильно встановлено, що відповідно до положень ст.26 Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень" (в редакції, чинній з 16.01.2020), **такого способу захисту** порушених речових прав як скасування запису про проведену державну реєстрацію права законом **не передбачено**, у зв'язку з чим обраний позивачем спосіб захисту не може призвести до настання реальних наслідків поновлення порушених прав держави в особі уповноважених органів за процедурою, визначеною вказаним Законом, а тому суд апеляційної інстанції дійшов обґрунтованого висновку, про обрання Дніпровською міською радою неналежного та не передбаченого законом способу захисту порушеного права, що є підставою для відмови у позові.

Постанова КГС ВС від 21.02.2022 у справі № 904/3241/20

Визнання протиправною бездіяльність (дії) керівництва юридичної особи

- ✓ Проаналізувавши норми Закону України «Про кооперацію» та положення статуту відповідача, суди попередніх інстанцій дійшли правильного висновку про те, що вирішення питань, які позивачка поставила на вирішення суду у цій справі, **належить до внутрішньої діяльності кооперативу**. Для їх вирішення загальні збори членів кооперативу обирають правління, яке організує відповідну роботу на підставі рішення загальних зборів членів кооперативу. **Суд як орган державної влади не може підміняти органи управління кооперативу**. Саме органи управління кооперативу, виходячи з мети їх діяльності та нагальних потреб кооперативу, мають вирішувати статутні завдання кооперативу, в той час як суд може за зверненням члена кооперативу перевірити законність діянь юридичної особи.
- ✓ З огляду на викладене, ВС погоджується з висновком судів попередніх інстанцій про те, що у суду відсутні правові підстави для зобов'язання відповідача вчинити дії, які хоча і відносяться до компетенції загальних зборів та правління СК, проте не були предметом їх розгляду.

Постанова КГС ВС від 24.06.2021 у справі № 916/3581/19

Визнання переважного права учасника на придбання частки

- ✓ Позивач, заявляючи вимогу про визнання за ним переважного права на придбання відчужуваних корпоративних прав, фактично ототожнює такі різні поняття як **“корпоративні права”** (так звані **“права з частки”**) з правами на частку, що не узгоджується з положеннями ст. 20 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” та ст. 362 ЦКУ, які стосуються виключного переважного права на придбання саме частки, а не права з частки.
- ✓ У разі, якщо позовні вимоги обґрунтовані посиланням на порушення переважного права позивача на придбання частки у праві спільної часткової власності, належним способом захисту порушених прав позивача, який фактично прагне придбати таку відчужену частку іншого учасника, є **позов про переведення на позивача прав і обов’язків покупця частки** (частини частки). Саме такий спосіб захисту передбачений ч. 4 ст. 362 ЦКУ та ч. 5 ст. 20 Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”.

Постанова КГС ВС від 15.07.2021 у справі № 909/863/19

Переведення на учасника ТОВ прав і обов'язків покупця за договором купівлі-продажу частки у статутному капіталі ТОВ

- ✓ Суди встановили, що продавець частки уклала договір з порушенням вимог закону, оскільки не повідомила інших учасників ТОВ про намір відчужити належну їй частку у статутному капіталі товариства, чим порушила переважне право таких учасників.
- ✓ Відповідно до ч. 5 ст. 20 Закону "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю" учасник товариства має право вимагати у судовому порядку переведення на себе прав і обов'язків покупця частки (частини частки), якщо переважне право такого учасника товариства є порушеним.
- ✓ Зазначена норма встановлює **спеціальний спосіб захисту** учасника ТОВ, переважне право якого порушене: такий учасник може звернутися до суду з позовом про переведення на нього прав і обов'язків покупця.

Постанова КГС ВС від 24.11.2021 у справі № 925/1130/20

Розірвання договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі ТОВ

- ✓ Якщо договір купівлі-продажу частки у статутному капіталі товариства передбачає відстрочення або розстрочення платежу, то **такий договір є договором купівлі-продажу товару (частки) в кредит** і до спірних правовідносин підлягають застосуванню положення ст. ст. 651, 694 ЦКУ.
- ✓ Право вимагати повернення товару, проданого у кредит та неоплаченого покупцем, прямо передбачене законом (ч. 4 ст. 694 ЦКУ), тому продавець частки у статутному капіталі товариства, яка була продана в кредит та не була оплачена покупцем, **має право вимагати розірвання договору та повернення частки**. З урахуванням особливостей, встановлених Законом "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю", у такому разі **позивач має заявляти позовні вимоги про розірвання договору купівлі-продажу, повернення частки та визначення розміру статутного капіталу і часток учасників або витребування частки, а не про визнання недійсним рішення загальних зборів товариства та скасування реєстраційних дій (записів)**.

Постанова КГС ВС у складі палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів від 07.10.2021 у справі № 925/1382/19

Розірвання договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі ТОВ

- ✓ Такий спосіб захисту, як розірвання договору, що вже частково виконаний з боку продавця, який передав товар, і покупця, який прийняв товар, **не відповідає суті порушення договору, що полягає в несплаті грошових коштів**. Така несплата (повна або часткова) може бути наслідком не навмисного порушення договору з боку покупця (який бажає збагатитися за рахунок затримки оплати), а добросовісної помилки покупця, наприклад, через існування розбіжностей між сторонами щодо суми, належної до сплати, щодо взаємних розрахунків між сторонами.
- ✓ Крім того, такий спосіб захисту, як розірвання договору, може бути використаний продавцем не з метою відновлення його права на одержання грошових коштів, а з метою невинного збагачення, якщо, наприклад, ринкова ціна на продане майно збільшилася, в тому числі завдяки його поліпшенню покупцем. Такі несправедливі наслідки можуть настати через невідповідність зазначеного способу захисту суті порушення права.

Постанови КГС ВС від 06.04.2021 у справі № 910/14092/19, від 01.06.2021 у справі № 911/796/20

Розірвання договору купівлі-продажу частки у статутному капіталі ТОВ

- ✓ Виконання судового рішення про стягнення з покупця майна, одержаного ним за договором, розірваним судом, може бути складнішим, ніж виконання судового рішення про стягнення коштів. Зокрема, майно може бути вже відчуженим добросовісній третій особі, щодо якої рішення суду про повернення майна від покупця не матиме значення і від якої це майно не можна буде витребувати в іншому судовому процесі. Натомість застосування способу захисту, встановленого ч. 3 ст. 692 ЦКУ, призводить до повного поновлення порушеного права продавця. Відповідно до ч. 3 ст. 692 ЦКУ **продавець має право вимагати не тільки оплати товару (тобто стягнення грошових коштів у розмірі покупної ціни проданого майна), а й сплати процентів за користування чужими грошовими коштами.**

Постанови КГС ВС від 06.04.2021 у справі № 910/14092/19, від 01.06.2021 у справі № 911/796/20 *(продовження)*

Визнання недійсною безвідкличної вимоги про придбання акцій

✓ У разі, коли особа не оспорує законність процедури викупу акцій відповідно до ст. 65-2 Закону України "Про акціонерні товариства", а лише вказує на несправедливість сум отриманої нею компенсації, така особа не має вимагати визнання недійсним правочину публічної безвідкличної вимоги, права і обов'язки з якого (правочину) виникли у всіх міноритарних акціонерів, в тому числі й тих, які ціну викупу акцій несправедливою не вважали, адже у такому разі реалізація способу захисту, визначеного п. 2 ч. 2 ст. 16 ЦКУ, може порушити права останніх, зокрема, внаслідок стягнення отриманої компенсації за продані акції у результаті застосування наслідків недійсності правочину. **Належним способом захисту особи на отримання справедливої, на її думку, ціни акцій, який не буде вступати у протиріччя з правами інших осіб, буде позов про стягнення недоотриманої суми компенсації, до предмету доказування у якому входить правомірність/справедливість ціни викупу акцій.**

Постанова КГС ВС від 14.12.2021 у справі № 905/2291/19

Визнання недійсною безвідкличної вимоги про придбання акцій

- ✓ Навіть у разі оспорювання одним (а не усіма) міноритарним акціонером окремого правочину з примусового викупу у нього акцій, з підстав його (правочину) вчинення з порушенням вимог законодавства, це не повинно мати наслідком оспорення/визнання недійсною публічної безвідкличної вимоги, адже в такому випадку може бути дестабілізований цивільний оборот, порушено права інших міноритарних акціонерів, які або погодились з отриманою компенсацією та не вважають процедуру примусового викупу акцій неправомірною, або лише оспорюють справедливість визначення ціни акцій, вимагаючи виплати належної компенсації, але, при цьому, не заперечуючи правомірність викупу. **Визнання недійсною публічної безвідкличної вимоги за позовом не всіх міноритарних акціонерів може завдати шкоди і мажоритарному акціонеру, який здійснює викуп акцій, через порушення принципу юридичної визначеності.**
- ✓ Відповідно до ч. 1-3 ст. 13 ЦКУ цивільні права особа здійснює у межах, наданих їй договором або актами цивільного законодавства. При здійсненні своїх прав особа зобов'язана утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб, завдати шкоди довіллю або культурній спадщині. **Не допускаються дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах.**

Постанова КГС ВС від 14.12.2021 у справі № 905/2291/19
(продовження)

Зобов'язання акціонера зробити пропозицію про викуп

- ✓ Міноритарний акціонер має право отримати відповідну пропозицію від акціонера, який набув контрольний пакет акцій, і залежно від ціни акцій, яка буде запропонована, має право ухвалити рішення про продаж своїх акцій чи відмову від такої продажі. Тому належним способом захисту порушеного права є вимога про зобов'язання акціонера зробити пропозицію про викуп, а не вимога про викуп акцій. Крім того, покласти на міноритарного акціонера обов'язок самостійного проведення оцінки акцій та визначення ціни такого викупу було б непропорційним та несправедливим тягарем, який би утруднив чи навіть зробив неможливою реалізацію акціонером свого права, передбаченого ст. 65 Закону України "Про акціонерні товариства".

Постанова КГС ВС від 23.09.2021 у справі № 902/104/20

Зобов'язання банку провести безумовну облікову операцію списання простих іменних акцій бездокументарної форми існування

- ✓ З огляду на недійсність правочину та наявність підстав для витребування акцій, беручи до уваги особливості правового регулювання депозитарного обліку щодо спірних простих іменних акцій бездокументарної форми існування, які зберігаються на рахунку в цінних паперах, відкритому в депозитарній установі (банку), приписи ст. 6 Закону України «Про депозитарну систему України» щодо внесення змін до системи депозитарного обліку стосовно цінних паперів конкретного власника виключно депозитарними установами на підставі, зокрема, судового рішення, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про ефективність та правомірність обраного позивачем такого способу захисту як зобов'язання банку провести безумовну облікову операцію списання простих іменних акцій бездокументарної форми існування, емітованих ПАТ з рахунку у цінних паперах, відкритому на ім'я ТОВ у банку, та зарахувати їх на рахунок у цінних паперах, відкритий в іншій депозитарній установі на ім'я позивача, оскільки задоволення такої вимоги забезпечить повне відновлення прав сторони.

Постанова КГС ВС від 30.09.2021 у справі № 910/11388/20

Визнання незаконним та скасування листа

- ✓ Відмовляючи в задоволенні позову в частині вимоги про визнання незаконним та скасування листа від 02.03.2017 від імені АО на адресу голови Ради адвокатів про несплату членських внесків, про незаконність заяви позивача про порушення, які допущені іншими адвокатами, про неприпустимість втручання в діяльність АО, суди дійшли правильного висновку, що **сам по собі лист не є управлінським рішенням, яке породжує для позивача юридичні наслідки** та не впливає на обсяг прав та обов'язків позивача, а є **лише фізичним носієм інформації**. Суди обґрунтовано вказали, що задоволення такої вимоги не може забезпечити поновлення порушеного права оскільки не породжує прав та обов'язків для позивача, а відтак вимога про скасування листа не є належним способом захисту порушеного права.

Постанова КГС ВС від 10.06.2021 у справі № 750/2669/17

